

УДК 271.22 (091)(477)

**МИТРОПОЛИТ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ
І ПАРИЗЬКИЙ АНАТОЛІЙ
(ДУБЛЯНСЬКИЙ) ПРО РОЗБУДОВУ Й
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОЇ
ЦЕРКВИ**

**METROPOLITAN OF WESTERN EUROPE AND
PARIS ANATOLY (DUBLYANSKY) ABOUT
DEVELOPMENT AND INSTITUTIONALIZATION
OF THE UKRAINIAN CHURCH**

Фульмес В. С.,

протоіерей, аспірант Східноєвропейського
національного університету ім. Лесі
Українки, викладач Волинської православної
богословської академії (Луцьк, Україна),
e-mail: fulmes777@gmail.com, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

Fulmes V. S.,

archpriest, postgraduate student Lesya Ukrainka
Eastern European National University, teacher of the
Volyn Orthodox Theological Academy (Lutsk, Ukraine),
e-mail: fulmes777@gmail.com, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

Митрополит Західноєвропейський і Паризький Анатолій (Дублянський) – видатний ієрарх Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) в діаспорі, уродженець Волині, який залишив помітний слід у розвитку культури рідного краю та УАПЦ в Німеччині. Емігрувавши у 1944 році в Західну Європу, він брав активну участь у становленні церковно-релігійного життя в Німеччині, а згодом присвятив своє життя УАПЦ в діаспорі, прийнявши спочатку священничий сан, а після смерті дружини – єпископський. У даній статті подані короткі відомості про його життя та діяльність, а також висвітлені його погляди щодо розбудови та інституціоналізації Православної Церкви України.

Ключові слова: інституціоналізація¹, незалежність, Помісна Українська Православна Церква, митрополит Анатолій (Дублянський).

Metropolitan of Western European and Parisian Anatoly (Dublyansky) is a prominent hierarch of the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (UAOC) in the diaspora, a native of Volyn, who left a significant mark in the development of the culture of his native land and the UAOC in Germany. Emigrating in Western Europe in 1944, he actively participated in the formation of church and religious life in Germany, and later dedicated his life to the UAOC in the diaspora, first taking the priest's dignity, and after the death of his wife, the episcopal. In the article brief information about his life and activities, as well as his views on the development and institutionalisation of the Orthodox Church of Ukraine is presented.

Keywords: institutionalisation², independence, Local Ukrainian Orthodox Church, Metropolitan Anatoly (Dublyansky).

Великою подією епохального значення для українського духовного життя стало проведення 15 грудня 2018 року в соборі Святої Софії під головуванням уповноваженого представника Вселенського Патріархату митрополита Галльського Еммануїла (Адамакіса) Об'єднавчого собору українського православ'я. Після Божественної Літургії, звершеній у Малій Софії, розпочалася реєстрація учасників – архієреїв, священників та мирян Української Православної Церкви Київського Патріархату, Української Автокефальної

Православної Церкви та Української Православної Церкви в єдності з Московським Патріархатом. У засіданні собору брав участь також Президент України Петро Порошенко. Собор працював у закритому режимі. У ході роботи було прийнято Статут Православної Церкви України (ПЦУ) та обрано Предстоятеля Церкви – митрополита Київського і всієї України Блаженнішого Епіфанія (Думенка).

5–6 січня 2019 року відбувся візит Митрополита Київського і всієї України Епіфанія до Вселенського Патріархату для участі в церемонії підписання Томосу про автокефалію Православної Української Церкви, співслужіння двох Предстоятелів під час Божественної Літургії та вручення Томосу. До складу делегації також увійшли ієрархи: митрополити Вінницький і Барський Симеон (Шостацький), Галицький Андрій (Абрамчук), Львівський і Сокальський Дмитрій (Рудюк), Луцький і Волинський Михаїл (Зінкевич), Переяслав–Хмельницький і Вишневський Олександр (Драбинко), архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій (Зоря), єпископ Дніпровський і Криворізький Симеон (Зінкевич).

Процес надання автокефалії Православній Церкві України завершився 6 січня 2019 року, коли під час спільного служіння Літургії на честь свята Богоявлення (за новоюліанським календарем) Вселенський патріарх Варфоломій вручив предстоятелю ПЦУ Епіфанію митрополичий жезл і сувій із текстом Томосу.

3 лютого в Києві у Святій Софії відбулися урочисті заходи та богослужіння з нагоди інтронізації Блаженнішого Епіфанія, Митрополита Київського і всієї України, Предстоятеля Помісної автокефальної Української Православної Церкви [3].

Прагнення українського народу мати свою незалежну українську церкву стали реальністю. Тепер розпочинається новий етап у становленні та розвитку Православної Церкви України, адже подія надання автокефалії Українській Церкві спонукає всіх нас до нових звершень, до творення нової історії Української Церкви. Сьогодні існує багато поглядів та думок щодо розвитку та інституціоналізації Української Церкви, тому вважаємо за необхідне вперше опублікувати бачення і думки митрополита Західноєвропейського і Паризького Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі Анатолія (Дублянського) з приводу майбутнього розвитку Української Церкви.

Метою цієї статті є ознайомлення з думками і планами митрополита Західноєвропейського і Паризького Анатолія (Дублянського) щодо розбудови та інституціоналізації Української Православної Церкви.

Митрополит Анатолій (Дублянський) (у миру – Анатолій Захарович Дублянський) – ієрарх Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, який вніс значний вклад у становлення Української Церкви в діаспорі та брав активну участь у її діяльності за кордоном.

¹ nstitutionalisation [institutum] – the introduction of new public institutions.

² nstitutionalisation [institutum] – the introduction of new public institutions.

Владика народився 11 листопада 1912 року на хуторі Перетоки поблизу станції Олика на Волині. Після закінчення в 1930 році Луцької гімназії продовжив навчання у Віленському університеті імені Стефана Баторія, у 1938 році закінчив Варшавський університет імені Юзефа Пілсудського з дипломом магістра в галузі історії. З 1938 року працював у Волинському краєзнавчому музеї, протягом 1941–1944 років – був редактором газети «Український голос». На запрошення митрополита Полікарпа (Сікорського) був членом митрополичої ради при Свято-Троїцькому кафедральному соборі (м. Луцьк). Саме від митрополита Полікарпа за богослужінням у нижньому храмі Луцького Свято-Троїцького кафедрального собору 13 січня 1944 року він дізнався про еміграцію духовенства УАПЦ. Разом з численними емігрантами Анатолій Дублянський виїжджає до Німеччини, де розпочався нелегкий процес становлення та розбудови церковного життя в емігрантських умовах у всіх громадах–таборах українців–емігрантів. Тут Анатолій Дублянський проявляє себе активним учасником православно–церковного життя: він займав посаду секретаря Парафіяльної Ради Свято–Покровського храму м. Регенсбурга, у м. Амберзі виконував обов'язки дяка, тут же керував бібліотекою, був активним членом Українського комітету, писав статті в різні часописи [5, с. 262]. У 1951 році він приймає Таїнство Священства, з 1952 по 1970 роки – був настоятелем парафії в Ляндсгуті з одночасним обслуговуванням парафії в Регенсбурзі, а з 1962 року ще й в Інгольштадті, а також деякий час парафії в Амберзі та в осередку в Пассаві. У травні 1970 року отця Анатолія було призначено настоятелем Хрестовоздвиженської парафії в Новому Ульмі.

Окрім парафіяльних обов'язків, отець Анатолій брав активну участь в адміністраторській діяльності УАПЦ: з 1956 року був членом Ради Митрополії УАПЦ; у 1959 році на Соборі УАПЦ в Оттобруні біля Мюнхена був обраний до Вищого Церковного Управління, у якому спочатку виконував обов'язки секретаря, а з 1973 року – голови Вищого Церковного Управління [7].

Крім цього, стараннями отця Анатолія був заснований у 1952 році друкований орган УАПЦ в діаспорі – український православний церковно–релігійний журнал «Рідна Церква», який виходив протягом 36–ти років.

Після смерті дружини Євгенії в 1978 році отець Анатолій у 1981 році приймає чернецтво. Його архієрейська хіротонія відбулася 31 травня 1981 року під час урочистої Літургії в Церкві–Пам'ятнику апостола Андрія Первозванного в Бавнд Бруці (штат Нью–Джерсі, США) з нагоди закінчення Десятого Собору Української Православної Церкви в США. Очолив соборне богослужіння митрополит Мстислав (Скрипник) у співслужінні архієпископів Марка (Гундяка), Константина (Багана) та собору духовенства. Розуміючи велич свого покликання, у своєму пастирському служінні владика Анатолій проявив себе як ревний архіпастир, який з любов'ю піклувався

про ввірену йому паству, звершував Богослужіння на парафіях своєї єпархії, проповідував слово Христове серед православного народу в діаспорі. Цим він заслужив неабиякий авторитет і повагу серед вірян і священнослужителів. У 1983 році на Соборі УАПЦ в Лондоні він був піднесений до сану архієпископа Паризького і Західноєвропейського з місцем перебування в місті Новий Ульм. За заслуги перед Церквою і народом Український Вільний Університет у Мюнхені в ювілейному році Хрещення Руси–України 25 липня 1988 року нагородив архієпископа Анатолія званням почесного доктора філософії. На Соборі УАПЦ в місті Генк у Бельгії в 1994 році владика було піднесено до сану митрополита Паризького і Західноєвропейського УАПЦ, а в 1995 році після Акту євхаристійного єднання Української Православної Церкви в США і діаспорі із Вселенським Патріархом Варфоломієм I митрополиту Анатолію було надано титул митрополита Созопольського.

Епістолярна спадщина владика Анатолія (Дублянського) свідчить, що архієрей багато уваги приділяв актуальним питанням церковно–релігійного життя свого часу. Перебуваючи за кордоном, владика не забував про церковне життя своєї Батьківщини – України. Він листувався з українськими ієрархами. У своєму листуванні вони неодноразово ділилися поглядами й думками щодо існування та розвитку Православної Церкви в Україні. Коли Україна стала незалежною державою, владика Анатолій (Дублянський) був прихильником автокефалії Української Церкви й неодноразово наголошував на тому, що в Україні повинна бути своя, незалежна від Москви Українська Церква [2; 4].

Досліджуючи колекцію книг з бібліотеки владика Анатолія, яка нині зберігається в окремому іменному фонді бібліотеки Волинської православної богословської академії (м. Луцьк), ми знайшли цікаву знахідку – церковний календар на 1950 рік, виданий у Штутграті Українською Автокефальною Православною Церквою в діаспорі, де в спеціально відведеному місці для нотатків було виявлено рукописний текст, який містить роздуми щодо існування, розвитку та зміцнення Української Православної Церкви. Датований цей текст 8 червня 1950 роком. Його автором був владика Анатолій (Дублянський), про що свідчить його письмовий почерк та власний підпис. Вражає, що думки владика Анатолія звучать дуже по–сучасному, з ними важливо не тільки ознайомитися, але й взяти до уваги, розбудовуючи сьогодні новостворену Православну Церкву України. Митрополит Анатолій (Дублянський) пише:¹

«Майбутні покоління, а, може, дасть Бог і ми ще, теж перебуватимемо у вільній Україні, мусимо звернути велику увагу на організацію та зміцнення Української Православної Церкви. Для того треба:

1. Піднести Київську митрополію до гідності Патріарха Київського і всієї України. На це маємо

¹ Цитата подається в авторській орфографії.

всі моральні і канонічні підстави (Резиденція Патріарха – Київ, Софійський Собор).

2. Заснувати Богословську Академію на традиціях давньої Києво–Могилянської академії в Києві. Підняти, в міру можливості, Богословські факультети при університетах: Харківському, Січеславському, Одеському і інших. По обласних центрах заснувати духовні семінарії (при обласних кафедрах єпископів). Заснувати наступні відділи цих семінарій, організувати діяльність Богословських пастирських курсів.

3. Заснувати Богословське наукове товариство в Києві з деякими філіями. Зокрема необхідно організувати Центральний музей Української Церкви, мистецтв, мартирологів УАПЦ. Окремі церковні музеї можуть бути організовані також в деяких єпархіальних центрах.

4. Організувати широкий Місійний комітет з підвідділами:

- а) місійних проповідників (живого слова);
- б) видавничий відділ (книжок і преси);
- в) радіо (церковно–релігійні авдіції).

Крім живого слова проповіді – в церкві, через радіо важливу роль відіграє преса і книжки: головну увагу хочу звернути на розбудову української церковно–релігійної православної преси в майбутній вільній Україні. Головна преса повинна складатися:

1) З органу Патріарха (Український Церковний вісник) з офіційним додатком повідомлень і розпоряджень Патріархії.

2) Науковий орган Богословського наукового Товариства «Богословський вісник» (квартал).

3) Орган студентів Богословської Академії «Богослов» (місячник).

4) Науково–популярний релігійний журнал–місячник «Дзвін».

5) Тижневий часопис органу української православної думки «Слово» (або «Неділя»).

б) Релігійний тижневик «Добрий пастир».

1. Організувати церковний актив в церковні ради, а зокрема в Братства і сестринства з ширшим обсягом праці «Православна акція»: культурно–освітня релігійна діяльність та допомогова акція.

2. Організувати при монастирях і церквах під зародом братств і сестринств шпиталів, домів старців.

3. Поширити видавничу діяльність на окремі центральні монастирі – Лаври та єпархіальні центри» [6, с. 79–80].

Як бачимо, людина, яка безпосередньо брала активну участь в організації церковного життя в еміграції та доклала чимало зусиль для становлення УАПЦ, залишає свої поради щодо існування церкви в Україні. І дійсно, з настанням незалежності в Україні кожна із церков, яка увійшла до складу Помісної Православної Церкви, досягнула певного моменту свого розвитку: мала свою організаційну структуру, поділ на єпархії, єпархіальні місії та відділи, духовні навчальні заклади, займалася видавничою та перекладацькою діяльністю. Така успішна та

результативна діяльність стала запорукою того, що об'єднавшись, прагнення українців мати свою церкву стали реальністю. Тепер розпочинається новий період розвитку Православної Церкви в Україні. Працюючи сьогодні над становленням управління Православної Церкви України, удосконалюючи Статут нової Церкви, проводячи її інституціоналізацію, плануючи розвиток Церкви для піднесення її авторитету серед українського народу та на світовому рівні, варто прислухатися до голосу авторитетного в релігійних кругах ієрарха минулих років – митрополита Анатолія (Дублянського) і врахувати його думки та побажання.

Список використаних джерел

1. 'Архієпископ Анатолій – почесний доктор філософії', 1988, *Рідна Церква*, Ч.155, с.8.
2. 'Лист митрополита Анатолія (Дублянського) до митрополита Луцького і Волинського Якова (Панчука) від 10 травня 1996 року', *Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату*, 1 арк.
3. 'Православна Церква України', *офіційний сайт*. інтернет–ресурс: <https://www.pomisna.info/>
4. Соловей, Т. 'Незалежність – найдорожчий скарб'. інтернет–джерело: <http://www.svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=4856>
5. Фультес, В., 2014. 'Митрополит Анатолій (Дублянський) – видатний ієрарх УАПЦ', *Волинський музей, історія і сучасність. Науковий збірник*. Вип.5. Матеріали V Всеукраїнської наукової історико–краєзнавчої конференції, присвяченої 24–й річниці Незалежності України та 85–й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 травня 2014 року, Луцьк, с.261–264.
6. 'Український Православний Церковний Календар на 1950 рік', 1950, Штутгарт, *видання Священного Синоду Української Автокефальної Православної Церкви на еміграції*, 80 с.
7. 'Шляхи до мого життя', *Волинський краєзнавчий музей*, Інв. № ДМ–33727.

References

1. 'Arkhiepiyskop Anatolii – pchesnyi doktor filosofii' (Archbishop Anatoly – Honorary Doctor of Philosophy), 1988, *Ridna Tserkva*, Ch.155, s.8.
2. 'Lyst mytropolyta Anatoliia (Dublianskoho) do mytropolyta Luts'koho i Volynskoho Yakova (Panchuka) vid 10 travnia 1996 roku' (Letter from Metropolitan Anatoly (Dublyansky) to the Metropolitan of Lutsk and Volyn Yakov (Panchuk) dated May 10, 1996)', *Arkhiv Volynskoi yeparkhii UPTs Kyivskoho Patriarkhatu*, 1 ark.
3. 'Pravoslavna Tserkva Ukrainy (Orthodox Church of Ukraine)', *ofitsiyni sait*. internet–resurs: <https://www.pomisna.info/>
4. Solovei, T. 'Nezalezhnist – naidorozhchyi skarb (Independence is the most expensive treasure)'. internet–dzherelo: <http://www.svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=4856>
5. Fulmes, V., 2014. 'Mytropolyt Anatolii (Dublianskyi) – vydatnyi iierarkh UAPTs (Metropolitan Anatoly (Dublyansky) is an outstanding hierarch of the UAOC)', *Volynskiy muzei, istoriia i suchasnist. Naukovyi zbirnyk*. Vyp.5. Materialy V Vseukrainskoi naukovoi istoriko–kraieznavchoi konferentsii, prysviachenoi 24–y richnytsi Nezalezhnosti Ukrainy ta 85–y richnytsi stvorennia Volynskoho kraieznavchoho muzeiu, m. Lutsk, 16 travnia 2014 roku. Uporiad. A. Syliuk, Lutsk, s.261–264.
6. 'Ukrainskyi Pravoslavnyi Tserkovnyi Kalendar na 1950 rik (Ukrainian Orthodox Church Calendar for 1950)', 1950, Shtutgart, *vydannia Sviashchenoho Synodu Ukrainskoi Avtokefalnoi Pravoslavnoi Tserkvy na emihratsii*, 80 s.
7. 'Shliakhy do moho zhyttia (Ways to my life)', *Volynskiy kraieznavchyi muzei*, Inv. № ДМ–33727.

* * *